

IMRIK ZSÓFIA

Egy ikonosztáz restaurálásának lelki gyümölcsei

Az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus alkalmából nyílt **Ikon másképp. Görögkatolikusok Magyarországon** című kiállítás előkészítése során kaptam meghívást abba a restaurátorcsapatba, mely 2018-2019-ben restaurálta a magyarkomjáti ikonosztázt. A munka kezdetekor Fülöp metropolita megáldotta az ikonokat és a munkatársakat is. Beszélt az ikon teológiájáról, s felhívta rá figyelmünket, hogy ne lepődjünk meg, ha a következő időszakban meglepetések érnek minket. Szavait szívembe véstem, s hálát adtam a gondviselő Istennek minden egyes napért, amelyet az ikonok közelében tölthettem.

Pavel Florenszkij atya, az orosz ortodox teológus, filozófus, matematikus polihisztor azt írja Az ikonosztáz című könyvében, hogy az ikon közösségi alkotás, ahol a közösen közvetített igazságnak kell érvényesülnie, különösen azért, „hogy az alkotásban résztvevők kölcsönösen ellensúlyozzák az ikonba véletlenül belekerülő szubjektív értelmezéseket, illetve hogy kölcsönösen korrigálhassák egymást, ha valaki önkéntelenül eltér az objektivitástól” (Pavel Florenszkij: Az ikonosztáz). Ezt én restaurálási munkánkra is vonatkoztatom. Az ikonosztázon dolgozó restaurátoroknak nemcsak szakmai téren jó egymást ellenőrizniük, kiegészíteniük, összehangolniuk, de spirituálisan is, mert az ikonokkal való érintkezés tiszteletet követel hívóktól és nem hívóktól egyaránt.

„Az ikonosztáz a látható és láthatatlan világ között húzódó határ, ami – mint oltárfal – Isten trónusát, a mennyei dicsőség szféráját körülvevő, szentséget hirdető szentek gyülekezete, a »bizonyosságtevők fellege« által jön létre s válik felfoghatóvá” (Pavel Florenszkij: Az ikonosztáz). Az ikonok tehát nem ábrázolják a szenteket, hanem ténylegesen megjelenítik őket az orosz ikonteológia szerint – mindenekelőtt az Isten-szülőt és a testet öltött Krisztust – mint egy látomás. A műhelyünk-

be hozott ikonosztáz szentjei, apostolai és prófétái a 19. században a magyarkomjáti templom szentélyét takarták el a földi tekintetek elől, ahol a legszentebb cselekmény, Krisztus áldozatának „újra jelenvalóvá tétele” valósult meg a Szent Liturgiában. Megkapták a titkos vacsorára érkező vendégeknek kijáró tiszteletet, mikor a diakónus megtömjenezte képeiket, s meghajolt előttük. Ők az átlényegült kenyérben, az Eucharishtiában valóságosan jelen lévő Krisztus bizonyosságtevői, akik mindnyájan Krisztusban élnek, és benne elválaszthatatlanul össze vannak kapcsolva egymással. Velük kerültünk szoros kapcsolatba egy évig tartó munkánk során.

Szinte nem volt olyan ikon, mely meg ne fordult volna valamennyiünk kezében egy-egy munkafázis elvégzésének idejére. Mikor megérintet-

tem őket, a királyi ajtó bal oldali bélére festett liturgiaszerző egyházatya szavaira gondoltam: „Isteni félelemmel és hittel közeledjete!” (Szent Liturgia, Nagy Szent Bazil) Fontos volt számomra, hogy megismerjem a képek ikonográfiáját is, és római katolikusként betekintést nyerjek görögkatolikus testvéreink bizánci rítusába.

A magyarkomjáti templom Szent Mihály titulását viseli, a mennyei seregek vezére az ikonosztáz alapképsorában is helyet foglal. Az arkangyalokról és minden égi seregekről november 8-án emlékezik meg a görögkatolikus egyház. Mi is novemberben kezdtük meg az ikonok restaurálását. Szent Mihály arkangyalra a veszélyes szakmát űző mesteremberek mindig is védőszentjüként tekintettek, ikonja elővigyázatosságra emlékeztetett a restaurátorműhelyben is.

Egy novemberi napon különösen is megcsodáltam a mennyei seregek vezérét, s a maga elé tartott pajzsra tettem kezem, miközben elsuttogtam a Szent Mihály-imát: „Szent Mihály arkangyal, védelmezz minket a küzdelemben (...)” Beköszöntem a műhelyünk alatti kápolnába is, majd elégedetten indultam haza. „Ha Isten velünk, ki ellenünk?” (Róm 8,31) – gondoltam magamban. Tíz perc múlva már a közeli keresztesdésben álltam, az eső zuhogott. A gyalogosoknak jelző lámpa zöldre váltott, s miután körülnéztem, leléptem az útestre. A következő pillanatban nagy lendülettel kanyarodó autó orrát láttam meg szemem sarkából tőlem egy méterre, aztán már a lábszáramon éreztem hideg lökhárítóját. Satufékkal állt meg. Megúsztam egy kis rándulással, de néhány percre valamiféle időtlenségbe kerültem. Egész nap Szent Mihály ikonja lebegett a szemem előtt, aki jobbájában kétélű kardot tart, a mellkasát keresztező szalagon ovális pajzsként pedig Jézus Krisztus képét viseli, bal kezével maga előtt tartja. Az aranyozott pajzsra Jézus Krisztus az Atya öröktől fogva létező Igéjeként jelenik meg és áld két kézzel. A pajzsra körbefutó egyházi szláv felirat Mihály nevére utal,

mely a héber „mi ká él” = ’ki olyan, mint az Isten?’ kifejezésből ered. A főangyal az egyetlen, senkihez sem mérhető, hatalmas Isten győzelmét hirdeti, az ő szolgálatában áll.

Következő év novemberéig még számtalan alkalom nyílt a hálaadásra. A bizánci egyház 12 fő ünnepét bemutató képsor, mely a 19. században a magyarkomjáti hívek előtt tárta fel az evangéliumi igazságot, most a mi restaurátorműhelyünkben jelenítette meg az üdvörtörténetet. A Jézus Krisztus születése ikon még romos állapotban volt, amikor beköszöntött a karácsony, mégis tapasztalni lehetett az általa közvetített misztériumot, ahogy ott feküdt a fehér papírral lefedett műhelyasztalon fenyőágak között, s mellette egy szál gyertya égett.

A nagybőjti időszakban tekintetem a Kálvária-csoportra szegeződött. Mikor a szemeszlándzsa hegye a folytonossági hiányok tömítése közben a megfeszített Üdvözítő testéhez ért, arra gondoltam, hogy „...a mi vétkeinkért szűrták át, a mi bűneinkért törték össze; a mi békességünkért érte fenyítés, és az ő sebe által gyógyultunk meg” (Iz 53,5). Mindennap lehetőség nyílt a kereszthódolatra.

Egy éjszaka különösen szép álmot láttam. A szülői ház kapuja előtt álltam családtagjaimmal, s ámulva figyeltem a házunk homlokzata elé felhúzott hófehér, áttört mintázatú, csipkeszerű falat, s a kertünkben sürgő-forgó embereket, akiket édesapám irányított. A grandiózus méretű vékony fal légies könnyedséggel, de stabilan állt két méterre a ház előtt, aminek házformájú sziluettjét követte. Kétszárnyú fehér ajtaja csukva volt, de áttört mintázatán át lehetett látni, ahogy az egész fal gondosan kidolgozott, szabályosan ismétlődő mintázatán keresztül is. Lélegzetelállítóan szép, művészi építmény volt. Szimbolikája különösen lenyűgöző. Mivel aznap a magyarkomjáti ikonosztáz királyi ajtajának áttört faragású, szőlőindás ajtószárait tisztítottuk

a műhelyben, nem volt meglepő, hogy a mívész látvány visszaköszönt álomban. A családi házunk elé épült légies fal kétszárnyú ajtajával félreérthetetlenül egy ikonostázra utalt, s mivel akkoriban édesapám a családfánkat kutatta, engem pedig családunk lelki sebeinek gyógyítása foglalkoztatott, családi szentjeink gyülekezetére irányította figyelmemet. Házformájával számomra a megdicsőült „egy-ház” szimbólumává vált, melynek üdvözült tagjai imáikkal védőfalként óvhatják küzdő „egy-házunkat” a világban. Az álom üzenetét így értelmeztem: Isten egymás javára akar használni bennünket üdvözítő tervében, ezért nekünk is tennünk kell „családi ikonostázunk” épüléséért. Álmomat visszaigazolásnak éreztem, s elhunyt felmenőinkért folytatott imáimat a magyarkomjati ikonostáz szentjei által támogatva végeztem ettől kezdve. Az áldások árja nem is maradt el. Végre öröm, béke és kiengesztelődés járta át egész életemet.

2019 októberében fejeztük be a magyarkomjati ikonostáz restaurálását, novemberben pedig eljutottam a Szentföldre. Zarándokutamat a gondviselés ajándékának tekintem.

„Minden forrásom belőled fakad” (Zsolt 87,7)

– hirdeti a 2020-as Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus mottója is. Kívánom, hogy a Műcsarnokban megrendezendő kísérelőkiállítás sok kegyelmet közvetítsen, s az ikonok imádság tárgyai legyenek a hamarosan épülő nyíregyházi görögkatolikus múzeumban.

